

Avaluació

Penses que perquè comprens “un” has de comprendre “dos”, atès que “un i un fan dos”. Però has de comprendre també “i”.

Antic proverbi sufi

Hem arribat finalment a la fase d'avaluació. En termes generals, podem definir l'avaluació com una acció reflexiva que genera informació sobre un procés i els seus resultats. L'avaluació continuada representa un increment progressiu de coneixement, perquè ens permet posar de manifest aspectes que d'altra manera romandrien ocults i possibilita una aproximació precisa a la naturalesa de certs processos, als elements que hi intervenen, a les seves formes d'organització, als seus efectes i les seves conseqüències.

En el marc de l'A2IE, promovem l'avaluació continua de les accions que es desenvolupen al llarg del curs i la realització d'una memòria al finalitzar cada projecte anual per saber si hi ha hagut canvis i fins a on s'han assolit els objectius formulats.

El seguiment del procés i l'avaluació dels resultats són fonamentals per identificar les possibles desviacions i fer els ajustos necessaris, introduint millores en el pla d'acció. Més encara: la pràctica habitual de l'avaluació també retroalimenta la formulació d'objectius i la selecció d'estratègies i d'instruments, tant en el marc del treball d'aula com a escala institucional.

El repte és promoure una reflexió col·lectiva en la qual tothom que s'ha vist involucrat en l'A21E pugui expressar la seva percepció sobre la marxa del projecte, sobre la pròpia participació, sobre el que ha canviat i el que falta canviar, sobre el que ha après, etc. En aquest sentit, l'avaluació es transforma en una necessitat per sostenir la qualitat de l'A21E a la vegada que genera un context de treball col·laboratiu i d'aprenentatge.

Havent arribat a aquest punt, val la pena recordar que qualsevol avaluació comprèn, com a mínim, les tasques següents:

- **definir l'objecte de l'avaluació**, és a dir explicitar quins són els aspectes que volem avaluar i formular-ne els propòsits. La participació de l'alumnat, la implicació de les famílies, la predisposició del professorat davant els canvis, són exemples d'objectes d'avaluació. Els propòsits poden ser: l'interès per quantificar quantes famílies responen a les nostres convocatòries i comprendre les causes de l'escassa resposta; identificar en quin grau l'alumnat o el professorat és conscient del significat de la introducció de noves normes proambientals en la gestió del centre; etc.
- **seleccionar els instruments més adients i recollir la informació**. Alguns dels instruments que suggerim són: registres narratius, qüestionaris, entrevistes, informes, portafolis, taules d'observació, diari de classe o de reunions, etc. Cada instrument té característiques pròpies que són complementàries. És habitual utilitzar més d'un instrument per ampliar o confrontar la informació.
- **analitzar i interpretar la informació**. La tasca més interessant a l'hora d'avaluar és la d'interpretar la informació. Els propòsits que hem formulat a l'inici ens serviran de guia per escollir les dades més rellevants. L'anàlisi i la posterior interpretació ens ofe-

rirà pistes per imaginar els ajustaments que calgui.

- **prendre decisions, ajustar, actuar en conseqüència.** No sempre caldrà fer ajustos. De vegades, l'avaluació ens ajuda a emfatitzar aspectes reeixits i en altres situacions ens anima a ampliar o aprofundir en una mateixa línia d'acció.
- **comunicar els resultats i les decisions que s'han pres.** Una comunicació permanent, àmplia, transparent, rigorosa, degudament confrontada i justificada, a més del valor intrínsec que té, es converteix en una estratègia per motivar i implicar més persones i més col·lectius. El coneixement atorga poder, l'ocultació paralitza. Es tracta de generar un diàleg i promoure la resposta dels nostres interlocutors. Es tracta de potenciar la capacitat de parlar i d'escoltar.

Suggeriments d'apartats i continguts de la memòria

Tots els centres que desenvolupen un projecte anual es comprometen a lliurar una memòria al finalitzar cada curs escolar. De la mateixa manera que cada escola i cada institut va definir –en el seu moment– un projecte propi, escollint les temàtiques, la metodologia, etc., a l'hora de redactar la memòria ha de prendre moltes decisions sobre els continguts de cada apartat, l'estil, el format o l'extensió. Els següents suggeriments són només orientatius.

1. Identificació de l'escola i institut i nom del Projecte

Suggerim incloure una portada amb el nom del centre, el logo si és el cas, l'adreça, el telèfon, l'adreça de correu electrònic i l'adreça web si en teniu, com també el títol complet i definitiu del vostre projecte.

2. Col·lectius que han participat

Recomanem que s'enumerin els col·lectius que han intervingut en el desenvolupament del programa, com també els que han participat en la comissió coordinadora. I també que s'avaluï el tipus i el grau de participació (és a dir, si han participat en la presa de decisions, en el disseny de les accions o en l'execució de les propostes del vostre programa, etc.) i els factors que han afavorit o dificultat aquesta participació. Si fa més d'un curs que sou a l'A21E, seria interes-

sant explicar les possibles raons de l'augment o disminució del nombre de participants i el seu grau d'implicació en el projecte.

3. Descripció i valoració del procés i dels resultats

Aquest és probablement l'apartat més important de la memòria. Suggerim que s'analitzin els èxits i les dificultats trobades al llarg del desenvolupament del vostre programa, tot avaluant les causes i identificant possibles propostes de futur que permetin millorar.

Recomanem la inclusió d'una avaluació dels objectius plantejats inicialment i dels objectius assolits, i una descripció de les activitats realitzades per a cada fase del projecte (motivació, diagnosi, exploració d'alternatives i presa de decisions, acció i avaluació). En el cas d'haver demanat i rebut recursos no hauria de faltar un apartat on es descriguin les accions educatives derivades d'aquest suport.

4. Evidències

Com que les memòries són consultades amb freqüència per diferents persones i institucions, resulta molt útil la inclusió d'exemples que il·lustrin les iniciatives impulsades: fotografies, còpia de produccions de l'alumnat, programacions, informes, actes de reunions, etc.

5. Valoració de l'ajut i els recursos rebuts

El fet de valorar els serveis i les activitats ofertes al llarg del curs ens ajuda a programar el que us oferirem en el proper curs escolar:

- formació rebuda: cursos, seminaris, tallers, xerrades, etc.
- assessorament al centre educatiu o a la secretaria del Programa.
- informació: atenció telefònica i telemàtica, Notícies, web, etc.

6 Justificació de la subvenció rebuda

Tots els centres que han rebut ajut econòmic per desenvolupar el seu programa anual han d'incloure a la memòria una relació de les despeses fetes amb els diners rebuts i fotocòpies de les factures. Els centres hauran de conservar les factures originals a l'arxiu.

Abans de redactar la memòria, cal decidir qui avaluarà i com s'organitzaran els que avaluin. Us suggerim diverses alternatives que poden ser complementàries.

Qui avalua	Com es poden organitzar
<p>Proposta 1. El <i>professorat</i> que forma part de la Comissió Coordinadora</p>	<p>Si són dos o més, poden dividir-se la tasca assumint la redacció dels diferents apartats.</p>
<p>Proposta 2. L'<i>alumnat</i> que forma part de la Comissió Coordinadora.</p>	<p>L'alumnat (depenent de la seva edat) pot encarregar-se de:</p> <ul style="list-style-type: none"> escriure un text explicant quins canvis percep al centre degut a l'A21E entrevistar a persones claus per identificar la seva valoració i propostes de millora elaborar una enquesta adreçada als seus companys i companyes resumir les conclusions de l'enquesta i difondre-les recollir propostes de futur promoure en cada grup-classe un debat sobre què ha canviat, què s'hauria de millorar ...
<p>Proposta 3. <i>Tots els membres de la Comissió Coordinadora</i>: famílies, personal no docent, educadors de lleure.</p>	<p>Les accions que han desenvolupat les famílies (per ex. des de l'AMPA) haurien de ser avaluades per ells mateixos. Sugerim proposar-los que les avaluïn i si és possible que afegeixin evidències: cartes, fulletons, actes de reunions, etc.</p> <p>Una proposta semblant es pot fer als altres col·lectius.</p>
<p>Proposta 4: Donem la paraula a l'<i>alumnat que no forma part</i> de la Comissió Coordinadora</p>	<p>L'alumnat que està implicat en l'A21E però que no participa en la CC, hauria de tenir ocasió de dir la seva.</p> <p>En el cas dels infants, se'ls pot suggerir fer dibuixos individuals o col·lectius sobre què els agrada més del que fan a l'A21E, el què menys, que expliquin les raons, etc.</p> <p>Una reflexió que es pot proposar és indagar quin impacte ha tingut l'A21E en ells mateixos: debatre, per exemple, què pensen que han après, si consideren que ha canviat la seva manera de pensar o d'actuar, si comparteixen aquests aprenentatges amb les seves famílies, si pensen que han ajudat a canviar maneres de fer a casa seva, quines, com...</p>

Ara que hem avaluat el treball realitzat, segur que tenim moltes i bones idees per introduir millores, per iniciar noves accions i per compartir amb altres persones i entitats el procés realitzat, els nostres èxits i possibles dificultats.

Recordem que:

Les fases que us hem presentat han de ser enfocades com un projecte en espiral que desenvolupareu al llarg dels cursos escolars.

Accions educatives i millores de gestió a nivells cada vegada més amplis i profunds.

Accions adaptades a les vostres característiques, que seran el resultat d'una negociació entre el que és desitjable i el que és possible.

Què fan les escoles?

Ha arribat l'hora d'avaluar

Ja fa 5 anys que som una escola compromesa amb el medi ambient, tot participant en el programa Agenda 21 Escolar de Barcelona.

Durant aquests 5 anys, els alumnes, els mestres, el personal no docent, els monitors i monitores, els pares, les mares i les famílies, hem intentat que hi hagi un bon funcionament de l'escola, a partir del respecte mutu, actuant pel benestar i el bon funcionament del dia a dia, el compliment dels acords presos, la participació en les festes, celebracions, sortides i altres activitats escolars.

Aquesta manera de fer ens ha permès dur a terme tot un seguit d'actuacions: procurar tenir cura de la gestió dels materials i recursos, participar en programes de cooperació amb el Senegal, conjuntament amb altres escoles de la zona, amb la caravana solidària amb Diakha Madina, tenir cura de l'enjardinament i la zona verda del pati, procurar una alimentació saludable i ecològica, i fins i tot mantenir un hort protector de llavors.

Ara, però, volem revisar, avaluar i veure fins a quin punt fem bé aquestes accions que ja tenim força arrelades a l'escola. Ens cal mantenir i revisar, i per això hem vist la necessitat de crear formalment una comissió ambiental formada per vuit representants de l'alumnat, dos representants de l'AMPA, dos mestres, la conserge i un representant del menjador i dels monitors i monitores.

Ens sentim molt contents d'haver fet la primera reunió formal de la comissió ambiental el passat divendres 20 de novembre.

Avaluar i comunicar

... hem començat a fer un petit vídeo amb l'alumnat de quart de primària, en el qual els nois i les noies expliquen aquest primer any de l'experiència de la socialització dels llibres de text i valoren la seva participació i les vivències personals d'aquesta experiència...

Hem après que...

Al llarg de la setmana passada tots els cursos de secundària i de primària hem estat fent diferents activitats sobre el problema de l'aigua a l'Àfrica i per fer-nos conscients de la necessitat de fer un ús responsable i sostenible d'un bé fonamental per tenir una vida saludable i justa per a tots els habitants del Planeta.

Uns hem après a diferenciar les necessitats dels desitjos i hem vist que les necessitats es corresponen amb els drets a la salut, a l'educació, a la llibertat d'expressió o culte; uns altres hem estudiat el Níger i hem comparat la vida d'una noia com nosaltres en aquell país amb la nostra; els més grans hem dissenyat campanyes per conscienciar-nos del problema de l'aigua al Níger i de les seves conseqüències en la vida de les persones.

Valoració del procés i resultats

Creiem que l'experiència en general ha estat positiva, tot i que han estat moltes les dificultats trobades pel camí. Tot i que tota l'escola ha participat, en algunes classes encara no es separa del tot bé, alguns alumnes continuen confonent el "paper de plata" i el Tetra Brik, que tiren a la paperera del paper. Fa una setmana vam discutir aquest tema durant l'assemblea de delegats. Alguns opinaven que hauríem de vigilar més, però l'Emma va dir que valdria la pena organitzar una petita campanya informativa: la seva hipòtesi és que molts alumnes no tenen prou informació i que hauríem d'explicar millor com s'ha de fer i per què. En Jordi va comentar que al bloc d'una escola de l'A21E va trobar una enquesta que podríem utilitzar per esbrinar per què no es fa correctament. Finalment hem acordat començar per l'enquesta i en funció dels resultats pensar si convé o no fer una campanya.

Què diuen els alumnes?

Una alumna de 3r d'ESO que va participar en la jornada d'intercanvi d'experiències dels centres de secundària ens explica: “és una experiència nova i única, que mai no s'oblida perquè t'ho passes bé, aprens i t'adones que tu pots ajudar el medi ambient”.

També comenta: “si no cuides el medi ambient i la natura, no et vols cuidar a tu mateixa, ja que és i forma part de nosaltres”.

Què diu el professorat?

L'Agenda 21 Escolar requereix constància, sabem que hi ha punts febles que ens cal millorar però estem contents d'haver-la iniciat.

A part dels resultats pràctics i tangibles, el treball ambiental ens ha ajudat a constatar allò que ja sabem però que està bé recordar: *la societat la fem entre tots i els grans canvis col·lectius comencen amb les accions individuals.*

Educar per tenir criteri, per responsabilitzar-se i per actuar, des d'una escola flexible, oberta i coherent. Una escola que cuidem, que ens estima i que es fa estimar. Aquest és el repte.

Alumnat en xarxa

L'alumnat de 5è de primària avalua l'experiència que va suposar assistir al *Fòrum de la Xarxa d'Escoles per a la Sostenibilitat de Catalunya.*

Per nosaltres va ser una experiència fantàstica. Vam poder explicar el que fèiem a les nostres escoles per reduir, reutilitzar i reciclar. Ens va fer molta il·lusió poder explicar el projecte dels boscos que l'any passat havíem fet amb tota la classe. Els nens de les altres escoles feien coses molt interessants: mirar la llum que hi havia

a cada classe, un aparell per veure el temps que farà, uns tenien un hort molt gran i un estany a l'escola, altres feien tallers per plantar plantes, etc. També vam fer una recollida de bons propòsits pel medi ambient amb la gent del carrer de Sant Boi. Ens va agradar molt formar part d'una R "erra" gegant humana.

Benvolgudes tertulianes

Dieu que els primers apunts de la vostra petita llibreta, aquella on anoteu tot el que anem fent a les tertúlies ecològiques, porten data del 2003. I immediatament a algú se li escapa un *"però si sembla que va ser dhir!"*.

Des de llavors un cop al mes ens trobem abans de dinar per parlar de tot allò que creiem que ens podrà ajudar a viure i a ensenyar a viure d'una manera més sostenible i més coherent. La reunió comença: *"A veure què tenim avui?"* I apareix un article del diari, o les fotocòpies que algú ha retallat dels suplementes de l'estiu, o fins i tot alguna pregunta a l'aire, que va sorgir segurament després de veure amb uns altres ulls aquell anunci publicitari...

I d'això ja fa cinc cursos. Ens trobem a la biblioteca, però quan fa molt fred, ens agrada més a la classe petita, més acollidora i, per altra banda, més d'acord amb l'ambient d'estar per casa que, volent-ho o no, hem anat aconseguint.

Tenim el calendari de les reunions penjat a la sala de profes. Però, amb tantes coses que sovint tenim al cap, és fàcil que se'ns passi per alt, així que he fet servir una senzilla tàctica que funciona de meravella: a primera hora del matí apareix un senyal d'atenció fet amb cartolina groc fluorescent, com aquells que envaïxen als aparadors en època de rebaixes, que diu "Avui tertúlia".

Un reclam obert a tothom... hi ve qui vol, i sense haver d'avisar... Una reunió distesa, com anar a fer l'aperitiu, a l'hora perfecta, per fer gana...

Vés per on, ara m'ha sortit un paral·lelisme que trobo força encertat: és ben clar. El que fem és un veritable aperitiu, un tast, una petita aproximació al tema que hem triat per parlar... i si el cuquet de la curiositat comença a

burxar, ja trobarem la manera d'aprofundir... De vegades, quan el temps se'ns acaba i estem en el moment més interessant de la conversa, ens diem: *"Ho mireu per al proper dia!..."* I jo, que sóc de mena tossuda, arribo a casa i no me'n puc estar, i busco, llegeixo, remeno per aquí i per allà fins a trobar respostes o pistes a allò que m'inquietava. Unes vegades ha estat l'eficàcia dels fluorescents, o els colors en els aliments de la dieta, o els detergents, o els horaris del punt verd... o... i una cosa porta a l'altra.

S'ha acabat el temps, és hora de dinar. Baixem al menjador i els diàlegs entre les tertulianes, que som nosaltres, continuen, amb una mena de complicitat, de picardia interessant que anima els altres profes a ficar-se en la conversa, a fer noves preguntes. I potser al final, decideixen que han de canviar de marca de sabó, o que val la pena substituir les bombetes de casa, o que dilluns baixaran al punt verd mòbil... i tot això perquè aquesta colla de tertulianes voluntàries han utilitzat una involuntària i seductora estratègia que ha pogut produir canvis i generar nous hàbits...

Sí, ja ho faig això, que penso en veu alta i d'una cosa vaig a l'altra. La veritat és que on volia anar a parar era fer-vos una proposta, una petita entremaliadura que ens mereixem després d'un recorregut de tants anys: i si portem unes olivetes i unes patates per picar? Digueu-me si us sembla bé, i si és que sí... començo jo el proper dimarts, que faig unes galetes salades que em surten delicioses!

Ens veiem pels passadissos. Per cert, de què podríem parlar la setmana que ve?

Què penses que ha canviat?

Després de vuit anys treballant per incrementar les bones pràctiques ambientals, en el marc de l'A21E, hem decidit fer una enquesta per conèixer quina és la percepció de l'alumnat, del professorat i dels treballadors no docents sobre la feina feta i què pensen respecte al seu impacte en la vida quotidiana del nostre institut.

Vam penjar l'enquesta al web i vam fer una bona difusió, demanant que l'omplissin. Aquesta iniciativa va ser en si mateixa molt interessant. En pri-

mer lloc perquè va ser un curs d'alumnes en el marc de l'assignatura de llengua catalana els que la van redactar. Per fer-ho van haver de començar per definir els propòsits, l'estructura, el tipus de preguntes (obertes?, tancades?), l'extensió, etc. Van analitzar els tipus de mostres més adients a l'objectiu abans de decidir i finalment vam acordar amb el professor de matemàtiques que en la seva classe farien l'anàlisi quantitativa de les respostes i aprofitarien per introduir alguns conceptes d'estadística. De moment estem rumiant com farem la difusió de les conclusions i com l'hauríem d'aprofitar per introduir millores en el marc d'un procés democràtic real.

Valorar la feina feta

Avui després de resumir la feina feta al jardinet de l'escola, he proposat al grup classe que expressi per escrit o dibuixant la seva valoració. Aquesta és una petita mostra dels seus comentaris. Demà dissenyarem un mural amb tots els seus pensaments, dibuixos i les fotografies que vam fer al llarg del curs escolar.

- Gràcies al nostre jardinet vam poder entrar en contacte amb la natura enmig d'un entorn urbà.
- Valoro tenir un espai verd dins de la ciutat.
- He pres consciència de la importància d'una bona cura de les plantes.
- Ara soc capaç de reconèixer les plantes que tenim al jardinet i de distingir-ne les diverses olors.
- Que el nostre jardinet té una història i és important que la coneguem.
- Crec que ara som més responsables.
- Hem après a treballar en equip.
- Cal ensenyar als més petits que podem jugar al jardinet sense fer-lo malbé.

Reflexions sobre la pràctica

Molt probablement estem d'acord amb l'idea que una avaluació –feta a consciència– pot convertir-se en una ocasió d'aprenentatge si ens ho proposem. Aquesta afirmació hauria de ser vàlida per a la institució escolar i per a totes les persones que pertanyen a la comunitat educativa.

Quan la institució escolar decideix iniciar un procés d'autoavaluació ha de ser conscient de certes condicions indispensables.

Què més fan les escoles i els instituts?

Cada vegada són més els centres que aprofiten les noves tecnologies per comunicar què fan, què han après, per avaluar i per convidar els companys i companyes d'altres centres a connectar les seves experiències. Al web de l'A21E, trobareu milers d'exemples de webs i blocs suggerents, plens de bones idees al vostre abast. Val la pena compartir-les amb la canalla, ja que són una bona font d'inspiració!

Lluny de voler menysprear la riquesa dels avenços tecnològics, moltes educadores i educadors mantenen el savi costum de portar una petita llibreta a la butxaca. Allí apunten la frase d'un nen, el raonament d'una jove, el comentari d'un company, una bona idea pròpia, la valoració d'una activitat al final de la jornada de treball... de vegades ens sorprenem de la seva utilitat i pertinència a l'hora de programar.

- Les persones implicades han d'estar interessades i valorar-ne la participació, ja que són els aspectes afectius o actitudinals els que inicien i mantenen la consecució de l'èxit del procés.
- Hi ha d'haver una bona predisposició al canvi i a la innovació per part dels participants, incloent un fort compromís per part de l'equip directiu.
- S'han de facilitar les condicions que permetran la implementació de les millores (organitzatives, de temps, d'espai, etc.).
- Hauríem de generar el compromís i la participació de tota o de bona part de la comunitat educativa. Per exemple, fent públic el seu suport, informant que l'objectiu és la millora i no la sanció, demanant l'opinió crítica dels qui no estan directament implicats, etc.
- És important comunicar a la comunitat educativa quins són els objectius del procés i la forma de treball.

Davant la nostra proposta d'autoavaluació, una escola o un institut pot trobar que aquest enfocament ja forma part de la seva cultura d'avaluació i no tan sols respecte a l'avaluació institucional, sinó també en la manera de proposar a l'alumnat l'autoavaluació dels seus aprenentatges. Si, al contrari, aquesta proposta es valora però no està consolidada ni és compartida per tothom, suggerim començar amb procediments senzills i de durada curta, ja que seran acceptats amb més facilitat. Una vegada es vegin els aspectes positius i millori la predisposició, es podran implementar procediments més complexos.

